

Notat**Notat om projekter til Pulje til initiativer, der sikrer bier, bestøvning og biodiversitet**

KMU har reserveret en pulje på 500.000 kr. om året over fire år (2020-2023) til Pulje til initiativer, der sikrer bier, bestøvning og biodiversitet. KMU skal godkende projekterne (og eventuelle afvigelser).

Der planlægges her for projekter, der forventes udført i 2020 samt videreførelse af nogle af projekterne, hvor det ikke er muligt at igangsætte og afslutte projektet i 2020. Derudover en bruttoliste over mulige projekter, som forslag til gennemførelse i 2021.

Herunder følger:

- 1) Et forslag til anvendelsen af puljen i 2020 og en bruttoliste for 2021, som der søges frigivet midler til i 2020 og eventuelt i 2021.

Forslag til anvendelsen af puljen i 2020 og 2021 (bruttoliste):

Følgende foreslås til bruttolisten:

- 1) Forslag til projekter for 2020 (som der søges frigivet midler til i 2020).
- 2) Forslag til *kommende* projekter til bruttolisten for 2021 (som der eventuelt kan søges frigivet midler til i 2021).

1. Forslag til projekter til bruttolisten for 2020:

Budgettet er overdisponeret, da flere projekter erfaringsmæssigt trækker ud, enten i opstart eller undervejs.

1. Spangsbjerg stien

- **Projektbeskrivelse:** Borgerforeningen ved Spangsbjerg stien ønsker at så et areal til med blomsterfrø. Arealet er kommunalt ejet og borgerforeningen har gennem årene vedligeholdt en del af det kommunale areal, sammen med deres friareal. De ønsker selv at forestå såning af en bræmme med en bredde på 4-5 meter langs med stien.
- **Status og tidsplan:** forventes at kunne ske i løbet af 2020.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til indkøb af frø, samt til leje af maskiner til klargøring af udsåning. I alt 20.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
20.000	-	-	-

2. Houkjergruppen – udsåning af blomsterfrø

- **Projektbeskrivelse:** Houkjergruppen ønsker mere biodiversitet i deres område og vil gerne selv stå for såning af blomsterfrø. Forslag til steder, vil ske i samarbejde med kommunal medarbejder.
- **Status og tidsplan:** forventes at kunne ske i løbet af 2020.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til indkøb af frø, samt til leje af maskiner til klargøring af udsåning. I alt 20.000 kr

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
20.000	-	-	-

3. Slet, afskrab og herefter udsåning af blomsterfrø og plantning af insektvenlige træer

- **Projektbeskrivelse:** Egne parkarealer; Kokildedalen, Granada m.fl. - gerne i samarbejde med borgere. Projektet skal gøre arealerne mere næringsfattige til gavn for de blomster der skal udsås. Hermed styrkes den generelle biodiversitet og det bliver samtidig visuelt for borgerne, at kommunen arbejder med for at øge biodiversiteten.
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes at kunne gennemføres i løbet af 2020 og følges op med udsåning i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til leje af maskiner og bortkørsel af slet og overjord. I alt i 2020, 50.000 kr. og i 2021, 25.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
50.000	-	-	-

4. Udlæg af store sten fældede træer samt venteranisering af træer ved sprængning af trætoppe

- **Projektbeskrivelse:** Egne parkarealer; Kokildedalen, Granada m.fl. - gerne i samarbejde med borgere. Projektet skal udlægge store sten ved brinken og ud i vandhuller, udlægge fældede hele store træer samt venteranisering af træer ved sprængning af trætoppe. Der opbygges nye levesteder for spætter, biller, insekter og padder. Herigennem gives borgerne en visuel forståelse af biodiversitet
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes at kunne gennemføres i løbet af 2020 og følges op i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til leje af maskiner og bortskaffelse af overjord. I alt i 2020, 25.000 kr. og i 2021, 25.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
25.000	-	-	-

5. Rydning af tidligere nobilis plantage i Naturparken

- **Projektbeskrivelse:** En tidligere nobilis plantage beliggende i afd. 216 i Naturparken ryddes for at genskabe en hede. Der etableres jordvold (insektvold), stendynger og udplantes få buske og træer tilhørende naturtypen. Biodiversiteten øges ved at skabe nye levesteder for biller, insekter og firben. Der skabes bedre adgangsforhold til arealet og mulighed for hegning undersøges, så den fremtidige pleje minimeres.
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes at kunne gennemføres i løbet af 2020
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler rydning af areal, samt til leje af maskiner til etablering af insektvold, stendynger m.m. I alt 75.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
75.000	-	-	-

6. Daugbjerg – rydning og genskabelse af tilgroet hedeareal

- **Projektbeskrivelse:** tilgroet hedeareal ryddes og heden genetableres.
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes udført i 2020.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til at rydde arealet og genskabe heden. I alt 75.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
75.000	-	-	-

7. 1. gangs rydning af Marskelmose, Højmosen ved Almind

- **Projektbeskrivelse:** Højmosen er ved at gro til i hovedsagligt skovfyr og birk. Der har ikke været ryddet på mosefladen og tilgroningen er tiltagene med en del både store og mindre træer. Der påtænkes en maskinløsning da materialet skal fjernes fra arealet for at undgå frigivelse af næringsstoffer. Mosen er hovedsagligt omgivet af skov, med undtagelse af et område hvor der er opdyrket agerjord. I 2021. Det undersøges om dyrkningspraksis kan ændres i samarbejde med lodsejeren alternativt om evt. dyrkningsrettigheder kan opkøbes.
- **Status og tidsplan:** Rydning forventes at kunne gennemføres i efteråret 2020 og eventuelt opkøb af dyrkningsrettigheder i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til rydning m.m. I alt i 2020, 60.000 kr. og i 2021, 100.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
60.000	-	-	-

8. Opkøb af dyrkningsrettigheder ved Flyvepladsen

- **Projektbeskrivelse:** Fire arealer på i alt 13,8 ha, der omgiver landingsbanen på Viborg Flyveplads kan få en rigtig fin biodiversitet ved at blive taget ud af omdrift. De kan muligvis udvikle sig til overdrev (§3 beskyttet natur) da de har indslag af overdrevsarter. Men de er p.t. domineret af hvidkløver og rajgræs da de for nyligt er omlagt. Hvis arealerne skal udvikles til overdrev, skal de ligge urørt

hen uden dyrkning og gødskning, og de skal fortsat slås to gange årligt, hvor de afklippede græsser og planter fjernes.

- **Status og tidsplan:** Indledende undersøgelse af muligheder for opkøb af dyrkningsrettighederne på arealerne opstartes i 2020, hvorefter det forventes gennemført i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der er ikke behov for frigivelse af økonomi før 2021.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
0	-	-	-

9. Afskrælning af muld – sydvendt skråning i Spangsbjerg i naturparken, genskabe overdrev

- **Projektbeskrivelse:** Naturgenopretning med mål om at skabe et overdrev på tidligere landbrugsjord. I Spangsdal ejer kommunen en sydvendt skråning der grænser op mod yderligere 2 kommunalt ejede naturområder. Vi ønsker at tage arealet ud af omdrift og "skrælle" muldlaget af. Formålet med afskrælningen er at fjerne den næringsholdige jord og fremme mulighederne for, at arter der er tilpasset næringsfattige forhold kan indfinde sig. Projektet kan skabe øget biodiversitet og formidles til borgere i området.
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes at kunne gennemføres i 2020.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til afskrælning, bortskaffelse og retablering af arealet. i alt 140.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
140.000	-	-	-

10. Udarbejde Fokusplan for gul stenbræk og blank sejlmos nær Hvidding høje

- **Projektbeskrivelse:** To arealer nær Hvidding høje er udpeget som Habitatnaturtype rigkær. Rigkærene indeholder bl.a. de sjældne arter: gul stenbræk og blank sejlmos. En borger har henvendt sig med bekymring om at arealerne er ved at gro til. Det er ikke muligt at søge tilskud til pleje af Habitatnaturtyper som ligger udenfor Natura 2000-områder. Der tænkes opstart i 2020 med udarbejdelse af en Fokusplan for de nævnte arter. Herved sikres at der tages de rigtige hensyn til de sjældne arter, når den efterfølgende pleje skal iværksættes (rydning og afgræsning).
- **Status og tidsplan:** Fokusplan forventes udarbejdet af konsulent fra SEGES, landbrugets rådgivningscenter i 2020 og efterfølgende aftaler om pleje forventes gennemført i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til udarbejdelse af Fokusplan I alt i 2020, 35.000 kr. og i 2021, 50.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
35.000	-	-	-

2. Forslag til kommende projekter til bruttolisten for 2021:

Listen skal betragtes som et idekatalog, da flere af projekterne endnu ikke er i en fase, hvor der kan vurderes, hvornår de kan realiseres.

Videreførelse af projekter fra 2020:

3. Slet, afskrab og herefter udsåning af blomsterfrø og plantning af insektvenlige træer

- **Projektbeskrivelse:** Egne parkarealer; Kokildedalen, Granada m.fl. - gerne i samarbejde med borgere. Projektet skal gøre arealerne mere næringsfattige til gavn for de blomster der skal udsås. Hermed styrkes den generelle biodiversitet og det bliver samtidig visuelt for borgerne, at kommunen arbejder med for at øge biodiversiteten.
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes at kunne gennemføres i løbet af 2020 og følges op med udsåning i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til leje af maskiner og bortkørsel af slet og overjord. I alt i 2020, 50.000 kr. og i 2021, 25.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
25.000	-	-	-

4. Udlæg af store sten fældede træer samt venteranisering af træer ved sprængning af trætoppe

- **Projektbeskrivelse:** Egne parkarealer; Kokildedalen, Granada m.fl. - gerne i samarbejde med borgere. Projektet skal udlægge store sten ved brinken og ud i vandhuller, udlægge fældede hele store træer samt venteranisering af træer ved sprængning af trætoppe. Der opbygges nye levesteder for spætter, biller, insekter og padder. Herigennem gives borgerne en visuel forståelse af biodiversitet
- **Status og tidsplan:** Projektet forventes at kunne gennemføres i løbet af 2020 og følges op i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til leje af maskiner og bortskaffelse af overjord. I alt i 2020, 25.000 kr. og i 2021, 25.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
25.000	-	-	-

7. Rydning af Marskelmose, Højmosen ved Almind

- **Projektbeskrivelse:** Højmosen er ved at gro til i hovedsagligt skovfyr og birk. Der har ikke været ryddet på mosefladen og tilgroningen er tiltagene med en del både store og mindre træer. Der påtænkes en maskinløsning da materialet skal fjernes fra arealet for at undgå frigivelse af næringsstoffer. Mosen er hovedsagligt omgivet af skov, med undtagelse af et område hvor der er opdyrket agerjord. I 2021. Det undersøges om dyrkningspraksis kan ændres i samarbejde med lodsejeren alternativt om evt. dyrkningsrettigheder kan opkøbes.
- **Status og tidsplan:** Rydning forventes at kunne gennemføres i efteråret 2020 og eventuelt opkøb af dyrkningsrettigheder i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes midler til rydning m.m. I alt i 2020, 60.000 kr. og i 2021, 100.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
100.000	-	-	-

8. *Opkøb af dyrkningsrettigheder ved Flyvepladsen*

- **Projektbeskrivelse:** Fire arealer på i alt 13,8 ha, der omgiver landingsbanen på Viborg Flyveplads kan få en rigtig fin biodiversitet ved at blive taget ud af omdrift. De kan muligvis udvikle sig til overdrev (§3 beskyttet natur) da de har har indslag af overdrevsarter. Men de er p.t. domineret af hvidkløver og rajgræs da de for nyligt er omlagt. Hvis arealerne skal udvikles til overdrev, skal de ligge urørt hen uden dyrkning og gødskning, og de skal fortsat slås to gange årligt, hvor de afklippede græsser og planter fjernes.
- **Status og tidsplan:** Indledende undersøgelse af muligheder for opkøb af dyrkningsrettighederne på arealerne opstartes i 2020, hvorefter det forventes gennemført i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der er ikke behov for frigivelse af økonomi før 2021. 215.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
215.000	-	-	-

10. *Udarbejde Fokusplan for gul stenbræk og blank sejlmos nær Hvidding høje*

- **Projektbeskrivelse:** To arealer nær Hvidding høje er udpeget som Habitatnaturtype rigkær. Rigkærene indeholder bl.a. de sjældne arter: gul stenbræk og blank sejlmos. En borger har henvendt sig med bekymring om at arealerne er ved at gro til. Det er ikke muligt at søge tilskud til pleje af Habitatnaturtyper som ligger udenfor Natura 2000-områder. Der tænkes opstart i 2020 med udarbejdelse af en Fokusplan for de nævnte arter. Herved sikres at der tages de rigtige hensyn til de sjældne arter, når den efterfølgende pleje skal iværksættes (rydning og afgræsning).
- **Status og tidsplan:** Fokusplan forventes udarbejdet af konsulent fra SEGES, landbrugets rådgivningscenter i 2020 og efterfølgende aftaler om pleje forventes gennemført i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til udarbejdelse af Fokusplan I alt i 2020, 35.000 kr. og i 2021, 50.000 kr.

Søges bevilget i 2020 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
50.000	-	-	-

Nye tiltag i 2021:

Samskabelsesprojekt med forsyningen

- **Projektbeskrivelse:** Der tænkes påbegyndt et tværfagligt sparringsprojekt med forsyningen - ændre slåningsmønstre, udlæg af store sten i regnvandsbassiner o.a. Eksempelvis Energi Viborg planlægger at etablere et regnvandsbassin på et grønt område øst for Teglmærken. Her kunne bidrages med indkøb af blomsterfrø.
- **Status og tidsplan:**
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Opstartsidé 20.000 kr.

Søges eventuelt bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
20.000	-	-	-

Samskabelsesprojekt med Trafik og Veje

- **Projektbeskrivelse:** Der tænkes påbegyndt et tværfagligt sparringsprojekt med forsyningen - ændre slåningsmønstre, udsåning af blomsterfrø på arealer der i dag vedligeholdes som græsplæner. Herved tiltrækkes forskellige insekter inklusive bier.
- **Status og tidsplan:** Vådområdet etableres sommeren 2020. Stiforbindelsen kan eventuelt etableres sideløbende hermed eller i 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Opstartsidé 20.000 kr.

Søges eventuelt bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
20.000	-	-	-

Skals Borgerforening - bypark i 2021 -udsåning af blomsterfrø

- **Projektbeskrivelse:** Borgerforeningen kan selv stå for såning af blomsterfrø.
- **Status og tidsplan:**
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til udsåning 20.000 kr

Søges eventuelt bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
20.000	-	-	-

Palleshøje grænser ned til Klokkelyngen friareal

- **Projektbeskrivelse:** Ikke afklaret. Borger har meldt forslag ind om ønske om mere biodiversitet her. Der er planer om at opstarte et samskabelsesprojekt i 2020.
- **Status og tidsplan:** Der mangler afklaringer, så projektet kan næppe realiseres før 2021.
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der tænkes muligt tilskud til biodiversitetsfremmende tiltag på 100.000 kr.

Søges eventuelt bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
100.000	-	-	-

Meldalslund – forbedring af biodiversitet.

- **Projektbeskrivelse:** I ekspertworkshoppen for naturparken 2016 er det foreslået at øge biodiversiteten i dette område. Skal undersøges nærmere om det er en mulighed. Det er evt. privat ejet. Der tænkes ryddet noget tidligere tilplantet lærk og fyr
- **Status og tidsplan:**
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til rydning – i alt 75.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)

75.000	-	-	-
--------	---	---	---

Futdalen: to arealer ønskes afgræsset sammen med tilstødende arealer.

- **Projektbeskrivelse:** Der er to arealer i alt ca. 2,5 ha. delt af skoven som i dag driftes ved slet uden opsamling. Arealerne er kommunale og i dag udlejet. Tilstødende arealer afgræsses. Græsning kunne højne biodiversiteten i området og skabe bedre naturoplevelser for de lokale. Projektet afhænger af, om borgere er villige til at oprette græsningslaug eller at nuværende forpagter af nærliggende areal har ønske om at udvide sit græsningsareal. Puljen her ville kunne være nyttig, da hegnsudgifter og publikumsinformation i forbindelse med græsningen, såsom klaplåget og skilte vil kunne finansieres.
- **Status og tidsplan:**
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til hegnsudgifter og publikumsfaciliteter – i alt 50.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
50.000	-	-	-

Området ved siden af Dynamitskoven, Stoholm – forbedring af biodiversitet.

- **Projektbeskrivelse:** Område som grænser op til Dynamitskoven i Stoholm. Området er udlagt til grønt område/natur. Her kan laves forbedringer til biodiversitet
- **Status og tidsplan:**
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** projekt idé – i alt 75.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
75.000	-	-	-

Realisering af Grønt Danmarkskort.

- **Projektbeskrivelse:** Kan fx anvendes til opkøb af dyrkningsrettigheder og evt. plantning i økologiske forbindelseslinjer - eksisterende og potentielle
- **Status og tidsplan:** ikke afklaret
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** ikke afklaret

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
-	-	-	-

Grønt Danmarkskort og Naturpark

- **Projektbeskrivelse:** Øvre Spangsdal - fjerne muldrag og forvente at det springer i §3-natur.
- **Status og tidsplan:** Ikke afklaret
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til afskrælning – i alt 140.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
140.000	-	-	-

Lysåben natur i nedre del af Spangsdal

- **Projektbeskrivelse:** I Viborg Naturpark har frivillige og lodsejere lavet en projektbeskrivelse for mere lysåben natur i nedre del af spangsdalen. De har søgt 2 fonde om tilskud, men ikke fået penge. Det vurderes at det er et godt projekt med mulighed for at øge biodiversiteten og pleje det våde område. Derfor vil naturparken trimme projektbeskrivelsen, så naturforbedringen kan iværksættes i 2021 med KMU støtte og evt. med fondsmidler om muligt.
- **Status og tidsplan:** Ikke afklaret
- **Ønske/behov for midler fra puljen:** Der ønskes tilskud til afskrælning – i alt 100.000 kr.

Søges bevilget i 2021 (kr.)	Forbrugt til dato (kr.)	Restbeløb til projektet (kr.)	Restbeløb til andre projekter (kr.)
100.000	-	-	-